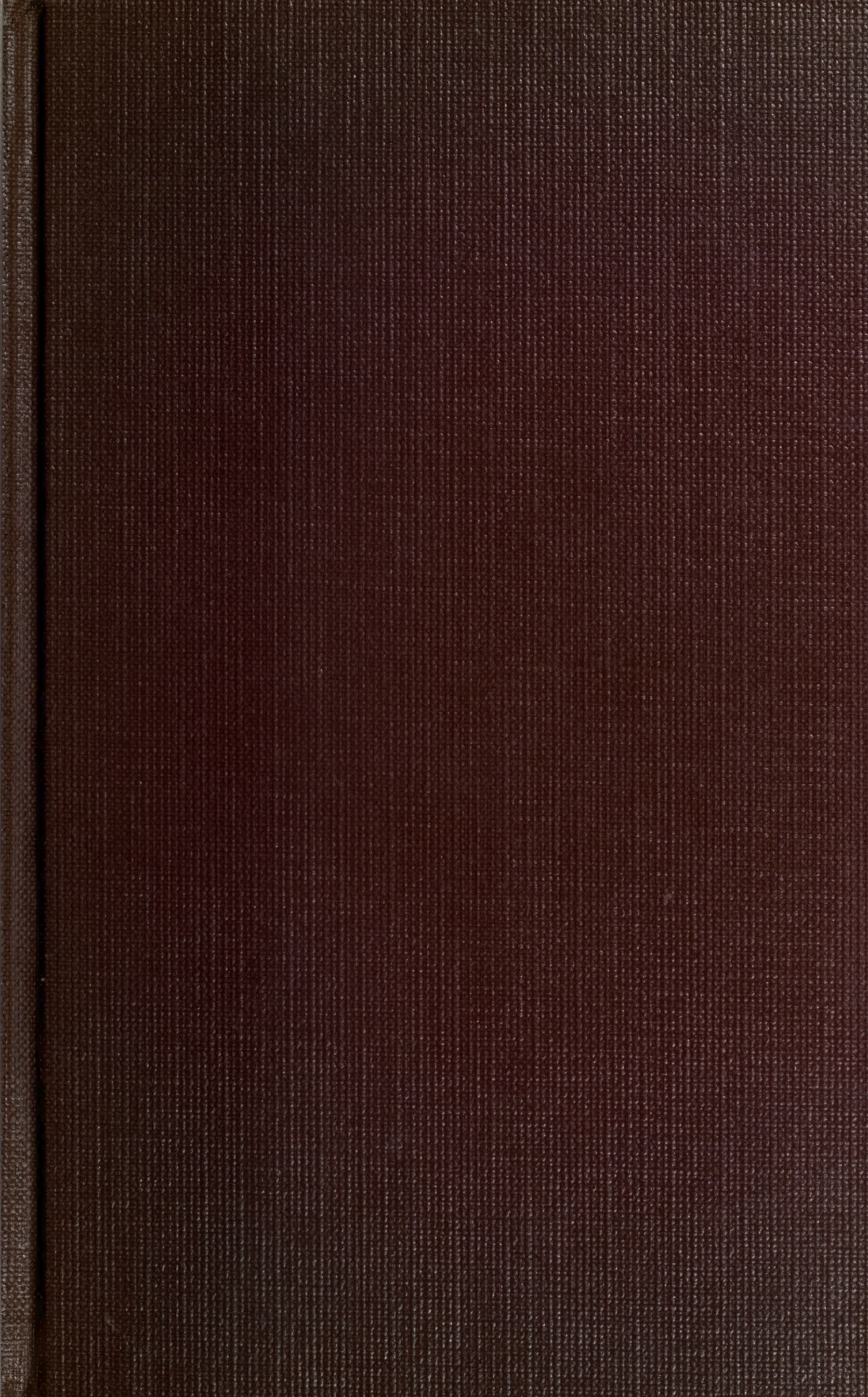

FOCHS FOLLETS

FOCHS FOLLETS

MARIÁN AGUILÓ

FOCHS FOLLETS

OBRETA

EN DOTZE GLOSADES

LEMA

Axi com cell || qui'n somnis se delita
e son delit || de foll pensament ve
ne pren á mi || qui'l temps passat me te
l'imaginar || qu'altre be noy habita.

AUSIAS MARCH

BARCELONA
F. GIRÓ, IMPRESSOR: VALENCIA, 233
1909

ADVERTIMENT

Començada per lo méu pare (q. e. p. d.) en lo mes d'Abril de 1850, fóu aquesta obreta com un esplay per distreure-s del repàs de la carrera de jurisprudencia que aleshores acabava; molts anys més tart, repassava y corretgía les glosades dels FOCHS-FOLLETS, *al temps de anunciar se en Palma de Mallorca un Certamen que, ab motiu de unes festes populars, se celebrà en lo any de 1881. Destinat lo séu poema a enaltir la historia de la Illa daurada, volgué mon pare, poch amich per altra part de concórrer a certàmens, fer-ne ofrena a la ciutat nadiua, que li acceptà de bon grat, obtenint lo premi de la poesía històrica o llegendaria.*

Les correccions que havía progectat en son poema, hagué de fer-les a correcuyta perque arribàs al temps senyalat per la admisió de poesíes, axís es que, esperant sempre continuar-les ab més espay, no volgué pensar en la publicació d'aquests versos.

Arràn de premiat y compromès a llegir-ne uns fragments a la Academia de Bones Lletres, escrigué una bréu advertencia a manera de pròlech,

que coincideix ab la major part de notes soltes que he trobat preparades per escriure-l; crech sens dupte ha d'ésser lo millor pròlech que a hores d'ara puga encapçar aquest poema.

A. AGUILÓ

PRÒLECH

Quan la fogarada del Romanticisme s'espassava a correcuyta entre-ls escriptors de cap d'ala del nort d'Europa, y encara gran part de la jovenalla dels romàntichs del mitg-día, capgirat lo cervell sota de la escabellada garceta, seguía a força de exageracions esgotant febrosenca los solatges de la disbauxa literaria en que convertí aquella trascendental escola, tenguí la fatalitat de somiar (no havía complert vint anys), de «somniar talment» lo que en ma inesperiencia creguí lo plan o lo nus d'un poema per cantar en llengua materna la Mallorca antigua, fins arribar a la primitiva, o com ara se diu prehistòrica.

L'amor apassionat a la patria, la devoció, no gayre compartida llavors, a les relliquies de ses antiquitats, y singularment als monuments vulgarment dits «Clapers de gegants» que romanen en la Illa, «les coves meravelloses d'Artà» (de que prenguí després lo nom y la «màquina» per la part fantàstica de mon llegendari), la figura arxipoètica de Ramón Llull (ab la de un séu patge que

m'hi servía de lligàm entre la faula d'un visionari y la veritat històrica), y més que tot la munior de rondalles de la vora del foch que creya indígenes, si foren prou per motivar mon somni, no axi per justificar l'agosarament y escalf ab que m'entreguí, a estones perdudes, a donar forma a un pensament dificilissim de realisar, que tan aviat me semblava una inspiració que jo feya malbé, digna d'un gran poeta, com lo desvari de un boig rematat.

En mitg d'aquesta lluyta sobrevingué la mort d'en Piferrer, que robant me al amich y al mestre no sols refredà l'entusiasme per ma empresa, sinò que m'obligà a dedicar tot mon temps al servey y organisació fexuga de la voluminosa Biblioteca provincial; y com si açò no bastàs per allunyar-me de ma fal-lera jovenívol, l'aguayt d'una malaltía persistent y esferahidora, creguda mortal, me forçà a abandonar la per a sempre, no sens sentirne la recança amarga de les il-lusions perdudes.

A les hores fóu que, abans d'entrar a la major edat, intentí despedir-me no tan sols d'aquell somni que m perseguía de despert, afalagant-me unes voltes, neguitejant-me les més, sinó també de la Poesía y casi casi de la vida, escrivint les següents glosades.

Ab la rima més usual dels improvisadors mallorquins me vaig esforçar a descriure a la faysó popular y casolana les lluytes e indecisions que durant aquells cinch anys havía sufert, volguí mostrar hi un petit escalaborn de cascuna de les tres parts en que compartía lo somniat poema; com per escusar la atrevidencia de mon passat enamorament, y per ultim castigar-hi per vía de moralitat ab la presunció del qui dexant-se dur pêls rims

seductors d'en «Zorrilla» en sa oda «Gloria y Orgullo», havía gosat acostar-se, sens mesurar primer ses forces, a sospesar la massa d'Hèrcules. Açò són los Fochs-Follets, *una escatllotada que son autor se donà a sí meteix.*

Mas, per completar la franquesa d'aquesta desnua confessió, dech afegir-hi, que aquella atrevidencia no fóu tal volta del tot inútil per ajudar al estudi de la llengua y a contribuir a «descastellanisarla» un xich més, arrancant li l'afrontosa desfressa ab que des lo segón terç del segle desset fins a igual època del nostre uns quants escriptors y traductors sens nom l'havían desfigurada barbarament, faltant a la tradició clàssica dels bons llibres y a la veritat del llenguatge popular en cascuna de les encontrades ahont s'hi parla en català.

Pot ben dir-se que des que lo Gayter del Llobregat començà ab ses poesíes a girar la corrent del idioma per netejar la corrupció de la especie d'establa d'Augias que l «vallfogonisme» y «castellanisme» anavan fent a la noble llengua catalana «escrita», lo portell a est fí obert ab tanta gloria va examplant-se més y més, puix de cada día son més numerosos los torrents que desembocan a un areny que abans de N'Aribàu estava casi del tot sech, y que ara ha tornat a ésser ja un ríu caudalós y navegable. ¿Cal anomenar la munior de naus poderoses que van recorrent ses aygues a tota vela? Tots les conexèu. Per ma part fà molts d'anys, que la alegría de veure les m'ha fet oblidar del tot la avería de la pobra barqueta que deplorava en les rimes que vaig a llegir-vos.

Lluny es encara l'ideal que-s desija; però los de la meua edat hem de confessar que, sía com vulga

l'esplet, la realitat ha sobrepujat de molt a la esperança més afalagadora.

Com més fortes són les riuades les aygues són més tèrboles. Aviat s'aclariràn, que no som allà ahont anèm. L'autor de la Atlàntida ab son titànich alçaprém remòu los Pyrinèus per fer-nos devallar les fonts pures y abundants de les montanyes regalades del Canigó.

PRIMERA GLOSADA

A TRENCH D'AUBA

PRIMERA GLOSADA

¿Qui sots vos Dona plasent
A quil cor se desconorta?...
— Si volets saber qui so
Son la Ila de Mallorqua.

FRÁ ANSELM TURMEDA

UNA nit cercant debades
(fà uns tres anys) la sòn plasent
mes potencies desvel-lades
me servían de torment.

De les penes de ma vida
sospesava l jou fexuch,
consirant lo dol sens mida
del méu amor malastruch.

La fantasía exaltada
féu mos ulls esclatâ en plor
y arribava ja l'albada
mas no-l sossèch pêl méu cor.

Dins ma cambra fosca encara
entrevíu una vesllúm,
que a poch poch fent-se més clara
dibuxà cèrcols de llum.

Set colors de suàus tintes
se pontaren a la fí
formant les faxes distintes
d'un bell arch de Sant-Martí.

Y entremig de la clariana
que enredonint-se obrí l'arch,
cuberta de boyra blana,
abrigada ab mantell llarch,

Víu l'imatge benvolguda
de la donzella que ador,
fit a fit mirant-me muda
ab esguart de gréu tristor.

Cada batech mig-partía
lo méu cor esbalahit.
María! cridí, María!...
y ella no esmentà l méu crit.

Axí ta amor m'abandona!—
esclamí, y sense recort,
fora de seny, llarga estona
vaig romandre com a mort.

Al retornar a la vida
quan l'angoxa s'espassà,
aquella verge garrida
me dix, prenent-me la mà,

Y mostrant de mi gran cura:
—«La que imaginas no só...
No mereix cap criatura
mortal tanta adoració.»

—«¿Quí, donchs, est, gentil donzella,
que de mi mostras pietat?
per què has près a un'altra estrella
sa claror y sa bondat?»

—»Desconexes ma persona?
les colors del méu cinyell?
los murons de ma corona?
les senyals de mon mantell?

—«Pêl plor ma vista entelada,
gran dona, no fíu esment
que est Regina coronada
segons ton capteniment.»

— «La bellesa reflectida
veus no més d'una faysó,
per que has concentrat ta vida
en una sola passió.

»Exa es ta gréu malaltía,
y-t complàus ab son torment:
de l'amor fer-ne follía
n'es deshonra y falliment.

»Fuig, fuig embriaga peresa
d'un amor que-t fà llanguir,
derrer somni d'infantesa
de que es mester desxondir.

»Regoneix la meva imatge,
fixa en mi lo téu esguart:
som ta Patria ab son llenguatge
fet aposta pêl bell Art.

»Som la clau que obre l'Historia,
som lo far del trobador;
custodiy tota la gloria
que heretarem de l'avior.

»Ay com veig trista y marrida
l'afrontosa ingratitut
de tot un poble que oblida
los prohòmens que ha tingut.

»Nengú escarteja les gestes
dels heroychs antipassats
ni recompta llurs conquestes
y guanyades llivertats.

»En lloch d'entretallâ en marbre
noms y fets dels pròmens morts,
sóu com les fulles del arbre
que viuen sense recorts;

»Reverdeix en primavera
mas res saben los nous tanys
del fullatge que en derrera
hi verdejava altres anys.

»Ramón Llull que té de sobres
títols per éssê exalçat
en tot lo món per ses obres,
jau en sa patria oblidat.

»Donchs de tal desconexença
n'ha arribat l'hora d'exir;
l'amor que-l téu cor agensa
tes potencies fà ensopir.

»No-t vol mal qui be-t castiga,
per ço t vench a consellar;
t'has oblidat d'una amiga,
y ella no-n sab d'oblidar.

»De ma llengua moridora
grahesch l'estudi que-n fas;
la trista per viure anyora
que sos fills ne façan cas.»

— «Préch-te, oh Patria, que-m perdones;
dexa ls zels de l'altra amor;
vos mir germanes bessones,
y a les dues vos ador.

»L'amor no es pas com les robes
de que un se-n pot despullar;
y ella les primeres trobes
ja en ta llengua m va dictar.

»Quan l'amor mon pit va encendre
la poesía hi nasqué,
l'amor patri s'hi va estendre
y a la par sempre hi cresqué.

»Dins mon cor t'he festejada,
mas en públich no he gosat;
a regina coronada
li cal un servey triat.

»Clar enginy y bona estrella
tos servents han de tenir,
y res d'açò, real donzella,
res d'açò t puch oferir.»

— «Perseverant voler basta
per meritar-ne honrat nom;
la meua terra es prou vasta
per dar llorers a mant hom.»

Ests mots me varen confondre
y al voler-li replicar
dins la celistia s va fondre
la visió y-s va esborrar.

SEGONA GLOSADA

REVIVALLA DE LA MORT

SEGONA GLOSADA

«Sobres dolor m'ha tolt l'imaginar.»

AUSIAS MARCH

CERT: l'amor meua es follía,
ops m'hi es de rebel-lar;
per sufrir sa senyoría
pau y treva he de pactar.

¿Y a què pactes? per què proves?
cerch encara nou torment?
Cal que escriga en lloch de trobes
lletres de deseximent.

Comiat d'ella vaig a pendre,
massa temps y seny m'ha tolt;
vida nova tench d'empendre...
Mercès, Patria! estich resolt!

Fora enuig! quants anys que·m canses!
no·t vull retre l'esperit;
dech conrear esperances
que verdejan dins mon pit.

Finesca l'aprenentatge
d'exa escola de dolor:
cerch alberch y dolç estatge
dins un verger de claror.

Fatigat de ses tenebres
aprob d'esquexar-ne l vel,
y tot d'una en mes palpebres
ja ls raigs donan d'un estel.

Simbolisat sots l'emblema
de meravellosa flor
veig en somnis un poema
que enardeix y exalta l cor.

Cantar-hi desig l'historia
de l'Illa ahón tenguí l breç,
per penyora, per memoria
de l'amor que li profés.

Lo patri-amor en ses fulles
hi tendré lloch d'esplayar,
aprofitant les despulles
de nostre matern parlar.

Cap varonívol llenguatge
sé més rich, ni pintoresch
que ab veritat avantatge
l'espressíu catalanesch.

Si esmentàu que ma aspra ploma
tot sovint d'açò m desdíu,
fèu-ne estalvi al gran idioma
culpant sol qui-l mal escríu.

Per açò ns hi cal escriure,
per restaurar-lo millor;
fent-lo altra volta reviure,
si-s pot, ab més esplendor.

No-m fà rès que de fantàstich
motegen aquest desig;
afegint-hi per més càstich
que es llengua en que no s'hi llig;

Ma fè per çò no s'altera
ni l'amor meva s confón;
cada l día ab més fal-lera
com un nàufrech m'hi abrahón.

Creix l'estudi d'est llenguatge
cadaldía en atractíu;
ni la gloria ni l'ultratge
n'han de minvar l'incentíu...

La gloria es llum de la vida
que-n perllonga ls díes bréus;
la gloria ab nèctar convida
del meteix càlzer dels deus!

Si-m valgués mon cant de gesta
l'alt pris de tastar-ne un glop!...
Ay! no hi basta l temps que-m resta;
veig la Mort que-m guayta prop.

Ma existencia ha d'ésser curta,
malaltejant sent que-m fuig;
homeyer l'amor la-m furta
donant-me incurable enuig.

Mas si al demunt méu sospesa
sa dalla hi branda la Mort
cal lluytar ab més fermesa
contra ls mals de ma dissort!

Guerra al maldol que m'acora,
prou s'ha ensenyorit de mi!
ja que la mort vé abans d'hora
vaig serè a exir-li a camí.

Esperant-la, ma fossana
be-m darà temps de cavar;
l'amor-patri m'ho demana,
y exa amor m'hi té d'aydar.

Al mig de la jovenesa
no s'hi mor com un poruch;
que-m trobe ab més alta empresa
la Mort que ab lo feix que duch!

Bé conech que cap corona
d'eix món val lo cobejar;
que·l temps que Déu ací ns dona
sols l'ànima es ops salvar:

Mas al matí de la vida
no s'hi pacta ab la tristor!...
La veu de la gloria m crida
del fosch esdevenidor!

Derrera ella ab fort coratge
per trobar-la pugnaré,
y a la fí del méu romiatge
si a Déu plau l'esguardaré;

Y, escoltant sa veu que vibra
d'en mig d'eternals trofeus,
posaré a ses mans un llibre
morint tranquil a sos peus.

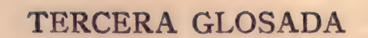
Puix si es forçat per natura
dexar est món terrenal,
l'Art té una vida que dura,
té l llibre que es immortal.

No es lo moniment de marbre
lo sepulcre que cobeig...
un vas pobre arràn d'un arbre
y lo poema que entreveig!

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Mes ¡ay! trista nau que amolles
tes veles al vent sens pôr
per la mar d'ambicions folles
que escarnexen nostre cor!

Los somnis de l'anyorança
al deliri m'han empès,
dant-me impetuts de gaubança
que no venen may a rès!

TERCERA GLOSADA

AMOR DE PATRIA

TERCERA GLOSADA

Tenir te vulles per pagat
del que Deu te ha comanat...
Ama l'honra de ta ciutat
e de ta terra.

A. Turmeda

Llorer d'alta nomenada!
perdona aquests mots d'ergull;
no es per mi... per l'Illa amada,
per Mallorca n'es que t vull!

Ella víu dins ma memoria
y ompl y encén mon esperit;
per ella a ta veu, oh gloria!
n'obre les portes mon pit.

Ton amor, patria, m'inspira
d'ambició l'ardit esforç,
y somiy per tu una lira
que retrunya dins dels cors.

¿Rebujarías madastre
mon hymne d'amor filial?...
Tant de bò que-t fos un astre
de viva llum perennal!

Si fós Rey t'enjoyaría
ab altíssims monuments
que entrevèu ma fantasía
com pêl lloch n'han vist les gents.

Estudiant humil la norma
de les obres de l'avior
trobaría nova forma
per miracle de l'amor.

Y axecats ab fermes regles
per fer lo temps humiliar,
serías segles de segles
la meravella del Mar.

De les arts per sobirana
t'aclamaría lo món,
de Mitjorn a Tramuntana
de Sol-ixent hon se pòn.

Bé que ab tanta d'opulencia
no-n tendría abastament
per l'embriaga atrevidencia
del méu amor vehement;

Puix si encara en tos boscatges
guardas temples primitíus
d'aquelles races selvatges
que ab penyals feyan llurs níus.

Si-l contemplar de tos barbres
los murs ciclòpichs commòu,
¿hon trobar jaspis ni marbres
dignes del segle denòu?...

Rodejats de pins y alzines
veig torrejar tos clapers
com petjades gegantines
dels téus pobladors primers.

Monuments inderrocables
que-l búyt d'autors historials
omplen ab gegants vocables
fets ab lletres de penyals.

Y si s'acabà en la fosca
de boyrosos segles fers
aquella niçaga tosca
dels gegants dels téus clapers;

No s'hi perdé may la mena
dels batallers forçaguts;
dura encara la cadena
dels foners arrèu temuts,

Que ab sos mandrons que trenavan
ab cúyr, cerres y budells,
demunt llurs caps voltejavan
còdols que obrían portells.

Per çò ls bous com vol maneja
l'isleny pastor, ab l'ergull
de l'heretada basseja
que-ls machs clava hon fixa l'ull...

Claps de llum mostra ta historia
en los temps de més foscor,
fins que arriba en jorns de gloria
l'estol del Conqueridor.

Lo gran Rey, d'hercúlea raça,
de sa conquesta en trofèu,
a semblança seua, traça
les naus gegants de la Sèu.

Son cor lleal pressentía
al bastir tal monument
que en Ramón Llull lo seguía,
l'alt gegant del pensament.

Lo gran Rey mostrà ab eix temple
sa ardent fè y s'escalf d'amor;
lo gran Llull ni tengué exemple
ni trobarà seguidor.

Del catalanesch llenguatge
pares són abdós ensemps;
refent-lo abdós a sa imatge
llur saber dirà tostemps...

Devant de tanta grandesa
¿què hi pot fer ma trista amor?...
Sols cumplint-se-m la promesa
puch ser, Patria, ton cantor.

Axí com los miners obren
fondes caves y ab treball
s'endinzan fins que descobren
riques venes de metall,

Menat per mà d'una fada
que altres tresors descobreix,
trobaría soterrada
mina que l'or fí escarneix.

La foscor de ta prehistoria
aclariría en mos cants,
fent de tes races memoria
fins a veure ls teus gegants.

Pujant des de la conquesta
del alt en Jacme primer
cantaría en cada gesta
lo que cada trib va esser.

En ta llengua que s'oblida,
mostrant axí l temps passat,
pendría poètica vida
lo que ta amor m'ha mostrat.

Y al dessoterrar la cendra
dels llinatges pobladors
m'esforçaría d'encendre
l'amor patri en tots los cors.

Que si amor pogués dar gales,
enginy, foch y altesa al cant,
no anyoraría les ales
d'Homer, Virgili ni Dant.

Quants fets que l'Historia calla
los veu clars lo trobador!...
d'ells un llibre en presentalla
te-n faría l méu amor!

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Pobre amor!... folla esperança!...
no dexaré a ton esguart
ni una flor per recordança,
ni una sola flor del Art!

L'afront sent de ma pobresa!
Sols, Patria, t puch oferir
poncelles de jovenesa
que may per may s'han d'obrir!...

Lo que ardentment se desitja
may del món vé a conclusió;
cap Moysès jamay trepitja
sa terra de promissió.

QUARTA GLOSADA

LA LLENGUA MATERNA

QUARTA GLOSADA

Mas qui ho sap?... què m'acoquina?
vida, fè y coratge tench!
Si-l baf del mal no metzina
lo foch que en mon pit encench,

Jorn vindrà que tant d'afecte
trahent força del desig,
lo que ara ovir en progecte,
lo que sols dins l'Ideal llig.

S'encarnarà en la paraula
de la llengua que estím més,
y un llibre n será l retaule
hont hi romanga palès.

Noble parla benvolguda,
dolça y rica llenguadoch,
tots te creuen abatuda
y tu encara alenas foch!

Vina a refrescar mos llavis,
llengua apresa en lo breçol;
si-t menyspreuan inflats sabis
no es post per tu encara l sol!

Si est esquerpa, y bréu, y forta,
comportívola est y suàu;
als fills borts que-t creuen morta,
crida, y diga-ls: Escoltàu!...

Enrevoltat del bon poble
lo temps passat cantaré,
y-l ressò de ta veu noble
dins cada pit sentiré.

Que si ara escarnida y muda
t'engegan de la ciutat,
trepitjada y desvalguda
des que ls reys t'han oblidat;

Llavores rejovenida
recobraràs tes colors,
per viure sempre enaltida
ab l'amor dels trobadors.

Com anyor, Mallorca, l día,
dels méus jorns lo més bonich,
que eix mantell de pöesía
que entreguayt ta gloria abrich!...

Mes ay Déu! en nostre idioma
qui hi pot texir tal mantell?
hon es l'enlayrada ploma
que ses glories renovell?

Tret d'aquells pochs qui l'alaben,
sens voler-lo estudiar
tots confessan que no-l saben
y-l gosan critiquejar.

Nostre desastruch llenguatge
tres centuries fà que-s veu
que ls forans ne fan ultratge
y-ls de casa n fan menysprèu.

Des que en sa trista orfanesa
l'exilaren del Palàu
pêls camps víu a la pagesa,
per les ciutats víu esclàu.

Mesquineta desvalguda,
dolça llengua, qui-t coneix?
l'ufaner que-t ven ajuda
t'endogala y t'envileix.

Quants pochs són los qui-t cultivan
y-ls qui t'escarnexen quants!
fins tos pöetes te privan
dels mots propris en llurs cants.

Foraster llenguatge mena
la mà que en lo nostre escríu;
fent-li dringar la cadena
que l pensament du catíu.

Lo llenguatge ardent y lliure
que enrahona l català
perquè hà segles s'ha d'escriure
estrafent lo castellà?

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Per vèncer tants grans obstacles
hon es l'elet trobador?
Mester fora un dels miracles
que feya lo Salvador.

Sols Ell pot girar l'estrella
de nostre parlar nadíu
si volgués dir a l'orella
de les gents sordes: Ohíu!

Digàu Eqpheta al coratge
de l'ignorant multitut
y cobrarà son llenguatge
mon trist poble sort y mut.

Cap nació pot dir-se pobra
si per les lletres reneix;
poble que sa llengua cobra
se recobra a sí meteix.

INVOCACIÓ

Ram on se cull de flors molta natura,
Lull qui preneu euitar lo mal...
Mossen Gaspar de Veri

Tu qui en cent obres escrites
en nostre idioma natal
examplares tant les fites
del pensament humanal,

Ajuda-m a fer reviure
ton suàu parlar matern;
que lo que hi vares escriure
basta prou per fer-lo etern,

Pochs patricis fan memoria
dels grans llibres que has compost,
puix molts tenen vanagloria
d'oblidar sa llengua tost.

Sempre l món gira l'esquena
al qui sospita abatut,
y exa afronta desordena
los quarters de nostre escut.

Per çò empobrint-lo transforma
un dels llenguatges més richs,
com emblanquina y deforma
nostres monuments antichs.

Instaura, donchs, de sa ruina
l'alt parlar que tant te deu,
y-s nodrirà ab ta doctrina
altra volta l poble téu!

Ta bella ànima escalfada
contemplant al Redemptor
volgué empendre la creuada
generosa del amor.

Contemplant jo en ton coratge,
l'ardida creuada he emprès
de restablir lo llenguatge
que de la mare hem après.

Per traure-l de cativeri
com tu, si ab ta ajuda cont,
faré cara al vil dicteri
y al martyri del afront.

Fill preclar de la dolça Illa,
patró del regne balear,
alcança-m una centilla
del foch que-t va il·luminar!

En est perillós viatge
vina aydar mon flach esforç,
sies-me l que fóu l'oratge
per la nau que-t duya cors!

Dóna-m, Mestre irrefragable,
quelcòm del téu esperit
per trobar l'ardent vocable
que retrunya en cada pit.

Ma inesperta jovenesa
necessita un guiador;
massa arriscada es l'empresa
per tan pobre glosador.

Oh, si de ta llum, gran Mestre,
n'alcançava un petit raig
jatsía nauxer poch destre
no temería l naufraig.

Assegurat ab ton guiatge
y ab l'ardiment de l'amor
faría l peregrinatge
sens escoltar cap temor.

No l'escolt ja!... Si m'ajudes
trobaré sens tot escull
les gestes desconegudes
de Mallorques... Ayda-m, Llull!

QUINTA GLOSADA

LO VERGER DELS TROBADORS

QUINTA GLOSADA

Donzelles viu qui corrien
Solaçant per un jardí;
Suergonyantse de mi
Entre los arbres fogien
A. Turmeda

Volejant ma fantasía
se n'entrava en un verger
hon tota flor s'hi congría
per diví escalf y alt voler.

Sos fruyterars meravellan,
plens d'aucells de cantar gay;
les gentils flors que hi poncellan,
jamay s'hi esfullan, jamay.

Tota sa naturalesa
n'es semblant y diferent,
puix té part d'una Bellesa
que en est món sols se pressent.

N'es immens lo païsatge
que s'ovira conreat,
y es infinit lo boscatge
may per l'home calcigat.

Lo fènix s'hi perpetúa
renasquent de sí meteix,
y ab grums del balsam que súa
l'arbre d'olor s'hi nodreix.

Respirant alens de gloria
les ales exampla l cor,
y par que-ns hi dó l'Historia
l'alta vida que may mor.

Vida millor que la vida
que la serp a Adàm prengué,
vida eterna hon Déu convida
l'home que passa fent bé.

Oh gloria! no hi fà res viure
llagrimejant en est món
per qui-l séu nom puga escriure
hon los noms dels genis són!

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

En mig de gegantins arbres,
demunt bases eternals
totes de bellíssims marbres,
s'alçan imatges triomfals.

Confés que exes grans figures
que hi vener m'hi fan maldol;
devant séu les amargures
sent del qui vol y desvol.

Jo meteix a llur presencia
sos noms preclars he llegit,
restant de ma atrevidencia
afrontat y penedit;

Y axò que no més de fama
ma ignorancia les coneix;
may mos ulls han vist la flama
que en llurs obres resplandeix.

Si bé sé que tots los segles,
divinisant tals autors,
de sos escrits han tret regles
per guïar-ne als trobadors.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Més lluny estanys d'aygues pures,
fent espills d'atzur y argent,
reflectan vives figures
que ha engendrat lo pensament.

Lo que la gent de Montanya
de les dones d'aygua creu,
y a comptar-ho als fills s'afanya,
en aquest verger s'hi veu.

S'hi veuen estols de noyes
desnuhes que, vorejant,
cullen flors y ne fan toyes
tot gronxant-se y tot cantant.

Mas emmudexen confuses
quan s'escàu ohir lo chor
de les nou germanes Muses
que puntejan arpes d'or.

Escoltant ses cobles gayes
que se perden bosch endins
les Nereyes y les Nayes
sos rams llançan fets bocins.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Oh! quí s'es que m'hi comporta
dins d'aquest jardí encantat?
M'obre sa daurada porta
un bon àngel o un malfat?

No ho sé pas, mes tench certesa
de que hi só, no es que ho somiy;
veig flors d'immortal bellesa
y d'una en una les triy...

Sense pariona, ullada
quina una fà molt que-n tench!
Sols per veure-t, flor sagrada,
sols per contemplar-te vench!

Les odors que al entorn llanças
m'embriagan l'esperit
y-m despertan cobejances
que no havía may sentit.

Ara ardida, adés poruga,
per tu l'ànima s consúm;
mes ay! sent la mà fexuga
per replegar ton perfúm!

Quan la allarch agoserada
vers tu... soptat la enretir;
romandrías esfullada
si jo t gosava a cullir?...

Què tens, flor, que-m fà commoure
cada volta que t'esguart?
d'hon traus poder per descloure
belleses noves al Art?

Dins ton calzer hi bategan
les ales del cor humà;
les arts, les gestes s'hi aplegan
tot volent-s'hi emmirallâ:

Dins cada fulla una historia
desconeguda s'hi llig;
y est tresor de nova gloria
me n'esperona l desig.

Benaventurada ploma
que en ton càlzer se mullàs,
y ab ta claror y ab ta aroma
lo que hi veig eternisàs!

No hi ha símbol, no hi ha emblema
que no-s declar dins ton sí:
tens les fulles d'un poema
que escartejas devant mi!

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Mas un fantàstich oratge
tan sovint remòu est brot
que, si no mata l fullatge,
lo gira y lo muda tot.

L'ideal insaciable
fà caure pêl fonament
la visió delectable
que ahir li era abelliment.

Movible com la flamada
que-l ventijol fà abrandar
fins que-s sía assossegada
no-s podrà ben dibuxar.

Mas, si s'encalman les ones,
desparegut lo mareig,
dins l'imaginació a estones
tot lo poema entreveig.

Sots un vel de boyres blanques
l'ovir a mitja claror;
m'apar un arbre ab tres branques,
la soca tota d'amor.

Cada branca fà memoria
d'un lloch per mi benvolgut,
que donà díes de gloria,
que té renòm merescut:

«L'Almudayna emmarletada
que en son castell sarrahí
té la senyera arbolada
del reyalme mallorquí:

»La Cova d'Artà, que habitan
gegants de cossos marbrenchs
que a los conjurs ressuscitan
de la Fada dels avenchs:

»Y per fí l famós Col-legi
monestir de Miramar
que-l gran cor del Mestre egregi
d'en Ramón Llull va fundar...»

Eix arbre es de recordances
o es de folles intuicions?
ses branques són esperances,
o no més són il-lusions?

Es un somni, una fal-lera
lo que encalç adelerat?...
Es que al desxondir m'espera
l'afront d'haver-lo encalçat?

SISENA GLOSADA

L'ALMUDAYNA

SISENA GLOSADA

> La gent qui dins aquests sepulcres jau
> Poden se veer?...
>
> DANT (de Febrer), *Inf.*, c. X, v. 7.

No es un somni! Per dar vida
al arbre que-l cor nodreix
un jay barba-blanch me crida
y sos recorts m'ofereix.

Sa mà ossenca l temps m'allarga
per menar-me á son palàu,
que-s pert com cinglera llarga
de puigs per dintre l cel blau.

Dins ses immenses arcades
los segles són escalons;
d'una en una com onades
passan les generacions.

D'un en un la vista abraça
tots los pobles que han viscut
y recompta cada raça
lo que ha fet, lo que ha cregut.

Viva axí s mostra l'Historia,
esvahint la fosquedat;
nó fretur de la memoria,
present torna lo passat.

Les niçagues enemigues
s'hi tractan sense rencô;
com allarades d'espigues
sembla aquella gernació.

Per dins la maror de testes
s'hi veuen colorejar
totes les faysons de vestes
que han servit per abillar.

May en somnis ni en rondalles
lo que veig esmaginí,
se descaran llurs mortalles
los defunts per parlâ ab mí.

Cada mort torna a reviure
dins son vas, y un colp despert
de sa llosa se deslliura
y-m respòn axecant-se ert.

L'estament y segle s marca
en quiscún sens cap error,
ab sa corona l monarca,
ab sa pelliça l pastor.

Segell de virtut o vici
cada cara porta imprès,
du cada hom de son ofici
l'eyna per mostrar qui s'es...

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Mes ay! que-m dóna deliri
exa vall de Josafat
¿com recórrê l cementiri
de tota l'humanitat?

Per satisfer l'entusiasta
dessossech del patri amor
de l'Illa volguda m basta
veure ls pròmens del avior;

Saludar les dinastíes
que albergà l Real Castell,
que ls poruchs de nostres dies
rebaxan a son livell.

Vuy, vuy l'axada selvatge
torna a repetir lo crim
d'escapsar l'alt homenatge
que té l'àngel al bell cim!

¡Pobra Patria, que en ruines
te fan malbé l téu tresor,
coronant lo cor d'espines
del qui t'ama ab tot son cor!

Los esculpturals fullatges
dels dossers y capitells,
les angelicals imatges
plenes totes de joyells.

Les pedres més venerables
que treya l terrabastall
les davan per fer estables
a menys prèu que-l pedruscall.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Per exes planes ferestes
d'infant comencí a llegir
en les emboyrades gestes
dels qui ns varen precehir.

Ignorant-les, fantasiava
al peu dels morischs fassers
fins que en mos somnis trobava
nostres gegants dels clapers.

Gosant en les revivalles
d'eix dalè imaginatíu
acudía a les rondalles
de que era vivent arxíu.

Mas quan lo Castell dels Jaumes
veya devant de la Seu
lo remoreig de les paumes
dexava per altra veu.

Sentint-la ¡quantes estones
passí en est palàu murat
que se emmiralla en les ones
de torres environat!

Ja l obrir-ne la portella
entrava de bon matí
a ohir missa en la Capella,
la del portal biçantí.

Y mentres que la servía
en l'altâ antich del sant cors
veya l Rey quan l'obtenía
per cavalleresch esforç.

Al exir-ne l sol daurava
l'imatge del Angel bell,
que ab sa mà l vent senyalava
com celestial penell.

No us sé dir lo que sentía
los jorns de fort temporal
quan l'udol del pern brunzía
ab l'esbufech del Mestral.

Ni cal comptar lo que veya
quan commogut l'esperit
en un vol feya y refeya
tot lo que ara es destrohit,

Puix descrita pên Turmeda
(compatrici que hem cobrat)
l'ardida pintura ns queda
d'eix alcàcer vallejat.

Frà Anselm díu que no hi ha exemple
de tan bella construcció
sinó comparant-la al Temple
que féu bastir Salomó.

De blanch marbre era l'escala;
un mestre del Rey Artús
se compta que edifica-la
caent mort aprés dessús.

¿Adornà la fantasía
eix palàu d'encantament
ab murs fets ab maestría,
forrats de launes d'argent?

Sos finestrals adonosos,
d'or y atzur los teginats,
sos amples portals sumptuosos
de jaspis entretallats,

Ses riques portes obrades
de banús y de brasil,
totes elles esmaltades
seguint lo morisch estil,

Ab tant'altra meravella
com frà Anselm descríu profús
¿foren duytes pên Forrella
de la Cort del Rey Artús...?

Bell Palàu, obre-m tes sales,
tals com foren, no com són;
mostra en sos dols y en ses gales
la Cort de Jacme segón.

Veure-t vull quan onejavas
ergullós nostre estandart,
y ensemps que-ls Reys, albergavas
les meravelles del Art.

Les cerimonies galanes
descobre-m dels nostres Reys,
les usances palacianes
que-l derrer convertí en lleys.

¿Veuré en la moresca cambra
de la familia reyal
tot areat y olent ambra
lo trobador senescal?

Crida donchs y manifesta,
ab los richs abillaments
d'una senyalada festa,
lo bon Rey ab sos sirvents!

Ja veig ombres que s'avançan
de cavallers y de proms
y d'una en una s'atançan
anomenant-se ab llurs noms.

Mas ¿qui s'es que ardentes cobles
llig d'amor, fent empeguir
a les donzelles més nobles
que assegudes té al engir?

¿Qui es lo patge que l'escolta
de pell bruna y cabells rulls
que tremola cada volta
que sa aymía axeca ls ulls?

L'ombra d'un clergue s'acosta,
predicador de la Seu,
y me torna esta resposta,
baxant la vista y la veu:

« Aquest patge. de sanch mora,
s'es nodrit en est castell...
(Mas no es arribada l'hora
de parlar d'est jovencell.)

» L'altre... mercader... fet noble
(baxant més la veu, afig)
es un... escàndol pêl poble,
basta ohir lo que ara llig

» Del prou del Senyor Rey cura
(Sa Magestat que-m perdón)
est hom dat a l'oradura
de les pompes vils del món.

» Té l'alta majordomía
un jutglar... un foll burler:
si la guerra esdevenía
ell... ¡ell fora l senyaler!

» No mereix tan noble ofici...
(que-m perdón Sa Magestat)
qui·s remolca dins lo vici
no m'està bé al séu costat.

» La follía s'es permesa
d'amor sens frè a son albir;
derrera una genovesa
ha fet... lo que no cal dir.

»Ja l flam que en son pit inferna
en totes ses accions bull
¡y est home l Palàu governa!
¡senescal... en Ramón Llull!!»

SETENA GLOSADA

LES COVES D'ARTÀ

SETENA GLOSADA

Baix del palàu de l'Historia
n'hi ha un altre soterrià
que ningú troba memoria
de com ni quan començà.

No hi ha cròniques escrites,
tot s'hi sab de viva veu;
los segles no hi posan fites,
allí s'hi compta y s'hi creu.

En eix immens cementeri
no s'hi veuen inscripcions,
tot es pôr, tot es misteri
y esgarrifoses visions.

Dins ses espesses foscuries
s'hi pert la claror dels fars;
lo Temps no hi marca centuries
ni sisquera milenars.

Quan s'entra en esta caverna
s'allunya l breçol del món...
¿L'esperit del mal governa,
rey sol, eix avench pregón?

Aquí l'humana oradura
ab los crims s'alberga ensemps,
perdent-se en la nit escura
de la fosquetat del Temps.

Los retrunys sempre s'hi senten
d'esborronadors brugits;
veus que planyen y llamentan,
veus que llançan mortals crits.

Los murs y les voltes suan
gotes d'amarga humitat;
les llàgrimes hi trespuan
de tota l'humanitat.

D'exes gotes que hi llenegan
s'hi congrían llachs de plor,
gronxant ones que gemegan
d'un gemech que trenca l cor.

Mas totduna est dol s'esborra
ab la terror del barranch
hont irat y udolant corre
l'etern ríu d'humana sanch.

Si, aquí a tot'hora hi retrunyen
los ¡ays! de tots los torçons,
perque enverinats s'esmunyen
aquí totes les passions.

Barrejats en est abisme
s'hi senten tots d'un plegat
los udols del fanatisme
y-ls renechs de l'impietat.

En aquesta negra espluga
la fè es la superstició;
la fatillera hi remuga
sa condempnada oració.

Des de l'horrible gatzara
ab que aufegavan los crits
dels qui queyan ran de l'ara
pêl coltell sagrat ferits;

Fins los sanguinaris bàndols
dels venjatíus adelats,
contemporans dels escàndols
de les bruxes dels sabats;

Les supersticions y-ls vicis
han trobat sempre un Moloch
famejant pêls sacrificis
de sanch humana y de foch.

¿Lo regnat de l'injusticia
may per may s'ha d'acabar?
¿eternament la malicia
dels Cains ha de guanyar?

¿L'home ha nascut per la guerra?
¿son cor se li torna fel?
¿sos ulls clavats a la terra
no poden girar-se al cel?

L'ayre ací baix emmetzina
¿com alenar en est cau?
¿m'has duyt, Temps, a la sentina
corrupte de ton palàu?

Si per conèxer l'Historia
devallar aquí es mester,
renunciy a la memoria
que-ns romàn del temps primer.

Cercava al mirar enrera
llum per l'esdevenidor
y-m trob una claveguera
d'aufegadora pudor.

La poesía s'hi afona
en aquests bassals de sanch;
vull volar com papallona,
no com cuch remoure l fanch.

¿Del ví vell n'haurèm de beure
los solatges y escorrims?...
¡Oh Patria! a qui sols cerch veure,
¿t'has ensutzada ab ests crims?

Dit açò una mà invisible
m'ha duyt ivarçosament
a un alberch més apacible
per virtut d'encantament...

Artisades galeríes
s'endinzan al méu voltant
ohint-s'hi les melodíes
sobrenaturals d'un cant.

¿Estich a dins d'un boscatge
gegantí y afrenellat
en que tot, l'herba y-l brancatge
pedra viva s'ha tornat?

L'art y la naturalesa
par que treballan ensemps
esta obra que sembla empresa
des del principi del Temps.

Totes les arquitectures
en exa font han begut
mas arrèu hi veig figures
que l'humà enginy han retut.

A cada pas, impossibles
s'hi troban realisats;
perfils que semblan movibles
mostra l marbre contornats.

Aquí estàn petrificades
fins les llengues de serpent
que allargan les flamarades
quan s'escabellan al vent.

¿Tot aquest bosch d'alabastre
s'està sempre entenebrat?
¿no hi ha uns ulls, no hi ha un astre
que li donen claretat?

¿Per qui la naturalesa
entretalla ab tal primor
joyells de tanta bellesa
si los nega sa claror?

¿Aquestes voltes sumptuoses
són d'un palàu sense rey?
¿aquestes naus misterioses
són d'un temple sense lley?

¿Quants de segles que-s fabrica?
¿quants ne resta a fabricar?
si-s conclòu ¿a qui-s dedica
aquest temple sens altar?

Des que s'axeca aquest temple
¡quants de milions n'han caygut!
¡quants d'ídols de mal exemple
ab llurs creencies s'han perdut!

Aquí l'ànima s trasporta
al començament del món...
o de bat a bat la porta
obrint del altre, s confón

sentint a un temps la dolcesa
de càntichs angelicals
mesclats ab crits de feresa
dels abismes infernals...

¿Qui s'es l'ardit arquitecte
que ab gotes d'aygua ho basteix
y obedients a son progecte
los degotalls dirigeix?...

Oh! aquí s prova l'existencia
d'un que may la començà;
aquí s'hi sent la presencia
del qui fóu, es y serà.

Sagrari de la natura
te rebaxa qui t descríu!
mas ¿per qui es exa clausura
meravellosa? qui hi víu?...

Duptant que en humans retaules
puga may pintar-s'hi est buyt
diré unes poques paraules
de la fada que m'hi ha duyt...

Com la crosta qüe-s bofega
té devall munior de caus;
Mallorca son sol carrega
sobre un sens fí de palàus.

Ses montanyes, valls y ribes
seuen en tals escambells,
amagats com les estibes
de les conques dels vaxells.

Fent la vida d'encantada
en est soterrià soberch
l'immortal, la trista Fada
de Mallorca hi té l'alberch.

D'exa Fada díu lo poble
que no hi ha en tot lo país
negú de cepa més noble
dat que vé del Paradís.

Llucifer la logrà atraure
a desgrat contra l'Etern
y ab los àngels mals va caure
sens arribar al Infern.

Díu-se que en l'enuig que l'aira,
per los proms de més virtut
sent amor y no n'inspira,
y es l'infern sa solitut...

Quan a Deu s'ensuperbiren
los àngels del gran divís
per engolir-los s'obriren
los batiports del abís.

Mas com la culpa en tal guerra
no fóu en tots per igual
lo càstich que a cascú aterra
se-ls donà segons llur mal.

Díes y nits varen ploure
mals esperits dins Infern,
fins que les portes féu cloure
per pietat lo Pare Etern.

Com cau l'esbart de colomes
ferit per l'arma de foch,
dexa en l'ayre un vol de plomes
que aprés devalla a poch poch;

Axí l nostre poble compte
que vençuts los rebel·lats
no rodolaren d'un prompte
fins al avench tots plegats:

Los esvahits en la lluyta,
engegats com l'esporguím,
devallavan ab la cuyta
que-ls donava l pès del crim:

S'enfonzavan con centelles
los companys del capitost,
y-ls tebèus a tombarelles
queyan com pedres pêl rost.

Per çò exams dels qui caygueren
des del Cel foragitats
en aquest món romangueren
dins les coves amagats.

Vençuts en aquella guerra
d'altra n fan, com sab tothòm,
cambiant-ne en cada terra
d'etcís, de forma y de nom.

Que en la nostra Illa daurada
d'aquests esperits n'hi ha
ho demostra bé la Fada
de les esplugues d'Artà.

Com una infernal aranya
sa tela allà dins ordeix,
y en lo cor de la montanya
sos amants empedreeix.

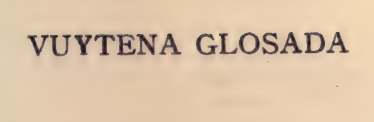
Per çò d'evocar s'espasma
lo cor més agoserat
a tant gegant que en fantasma
s'hi troba petrificat...

Sobre aquest popular tema
va a fundar-s'hi ab mitja pôr
la màquina del poema
que-m fà veure aquella flor.

Com testimoni de vista
que nostra historia coneix,
la Fada al protagonista
per amor la descubreix.

Mas com ell llarch temps va viure
dins les Coves encantat,
crech que ací no cal escriure
çò que-s veurà en son dictat...

Esperant-lo, donchs, perdona
lector, si ara gir de full;
millor que jo una altra estona
t'ho dirà l patge d'en Llull.

VUYTENA GLOSADA

MIRAMAR

VUYTENA GLOSADA

Illuminarà amor lo nuvolat qui es entre l'Amich e lo Amat, e feuse axí clar e resplandent com es la lluna en la nit, e lo estel en l'alba, e lo sol en lo dia, e lo enteniment en la voluntat; e per aquell nuvolat axí clar y resplandent se parlauen lo Amich e lo Amat.

RAMÓN LLULL

QUI ab la Fada s'aconsella
ben car paga sos favors;
l'hom qui ha viscut aprop d'ella
pert l'alegría y-ls colors.

Torrents de llàgrimes costa
s'ardent set de veritat
al qui a tals aygues s'acosta
per conèxer lo Passat.

Escrit en la cara ho porta
qui gosa axecar est vel,
consirós, la vista absorta,
sembla un desterrat del Cel.

Dins son cor la gréu tristesa
ja per sempre hi cova l níu,
l'amor de la jovenesa
per un may més li sonríu.

No esdevench axí ab bon patge;
isqué del encantament
deslliure del esclavatge
d'un etern penediment.

L'amor pur que-l cor li omplía
li féu vençre l dels sentits
que enamorada encenía
la Fada ab cundeschs y ardits.

Per miracle y alt ausili
que envalentí l propri esforç
va escapar d'aquell exili
bé que llas d'ànima y cors.

Y al fugir de l'encantada
quiti del gelós despich
va traure d'aquella estada
molts secrets del temps antich.

De tan condempnada lluyta
bé era mester reposar,
per çò ab la possible cuyta
partí cap a Miramar.

S'embullada intel·ligencia
necessitava aclarir
purificant sa conciencia
en la pau del monestir...

Al arribar-hi no hi trova
son senyor en Ramón Llull;
prest però en sa santa cova
lo sabi hermità l'acull.

De son antich patge escolta
ara somrihent, adés trist,
lo que ab veu clara y resolta
li manifesta que ha vist.

Sens disputar lo que conta
d'eis encantaments estranys,
ret gracies, que sens afronta
haja exit de tants paranys.

Prenent peu del que va veure,
o del que creu haver vist,
li aclara lo que pot creure
dins la fè de Jesucrist.

Axí l'il·luminat Mestre
retenent-lo al costat séu
a poch a poch lo fà destre
en l'alta ciencia de Déu.

A son dexeble convida
a les noces del amor
que vola a trobar la vida
dins lo sí del Criador.

Y-l tresor de tota ciencia
li mostra allí descelat,
parlant-li per esperiencia
del Amich y del Amat.

¡Tostemps lo meteix desvari!
sempre a mos ulls los actors
d'un malenat llegendari
que no pot tenir lectors!

Si jo l fos capàç d'escriure,
estant sà y no malaltís,
no ho sería havent de viure
com visch en llunyà país.

Molt menys en los temps que corren
en que exams de tradicions
del cor del poble s'esborren...
y no ses preocupacions.

La santedat y la ciencia
fundaren a Miramar;
l'oblit y l'indiferencia
ara l dexan enrunar.

Fent-ne menysprèu de la gloria
que-s nodreix dels grans recorts,
perdèm la més gran memoria
del més gran dels pròmens morts.

L'antiquari que ve aposta
nostres recorts a estudiar,
passa ran y no s'hi acosta,
no sap hont es Miramar.

Millor!. . Si no-n díu paraula
nos estalvía un afront;
si hi cercava bell retaule
faría baxar lo front.

Quin dol fan exes mudances!
llançàm joyes d'un musèu,
delím altes recordances,
y prenèm un temple a Déu!

Tot se-ns tuda y se-ns escampa,
no hi basta l'ombra d'en Llull,
ni la gloria de l'Estampa,
per desxondir noble ergull!

Per totes parts les ruines
y en l'idioma moltes més;
¿qui te forces gegantines
per pensar en son redréç?...

Jatsía totes me faltan,
la llar de la patria atiy
y en les espurnes que hi saltan
noves estrelles somiy.

De nit en les negres hores
comparexen tals visions
que per gatges o penyores
gos pendre ls de futurs dons.

Somía que te somía,
d'un dalè vé un nou dalè
que fà anar la fantasía
desbocada de tot frè.

Enardida s'encamina
al gran pélach plè d'esculls,
cercant la claror divina
que no-s dóna a carnals ulls.

Ja no li basta descriure
lo que sent, recorda o veu;
la vida del cel vol viure,
sedeja abismar-se en Déu.

Y aquest fervor se la emmena,
la trau d'exa vall pregón
agafada a la cadena
ab que l'Etern sosté l món.

Rompent la carnal mortalla
que-ns té l seny entenebrat,
cerca la font d'hon davalla
l'aygua de la veritat.

Pujant l'escala divina
passa per entre ls estels;
uns misteris endevina,
altres s'hi mostran sens vels.

Ascendeix de baula en baula
fins que-ls derrers astres vèu;
y romàn sense paraula
al guaytar-los sota pèu.

Muntant va l'escala immensa,
mira en alt, y mira engir,
y l'esborrona o la agensa
lo que ovira y no sap dir.

Puja axí fins que l'enlluerna
la claror que surt d'Aquell
que té dins sa gloria eterna
l'univers per escambell.

Esbarts d'àngels s'estremexen
cantant son nom plens de pôr,
dins cada astre l repetexen,
y retruny dins cada cor.

¡Oh llavors gosa somriure
d'ergull embriach l'esperit,
y joyós somía escriure
lo que encara no s'ha escrit!...

—«Jovencell, erras la vía:
(sent que me crida una veu)
»segueix a la fantasía,
»y es l'amor que-ns mena a Déu.

»Tant sols aquell lo contempla
»que-s neteja ab contrit plor,
»y santificat, l temple
»li consagra del séu cor...»

Cercant la veu qui açò-m deya,
he mirat per tot arrèu,
y lluny m'ha semblat que veya
l'autor dels Cent noms de Déu.

NOVENA GLOSADA

AGOSERAMENT

NOVENA GLOSADA

> Entrà en un prat delitós y véu molts fadrins saltar tras gran multitut de papellons, e calcigauen les flors, e quant més treballauen en pendre aquells tant los papallons més alt volauen.
>
> RAMÓN LLULL

ENLLUHERNAT ab la riquesa
d'aquests somnis y visions
comptant massa ab la promesa
que avivà mes il·lusions.

Céch d'amor per un llenguatge
que no tench prou dominat
emprench lo peregrinatge
pêl fossar del Temps-Passat.

Tement que ma insuficiencia
venga ma tasca a trahir
fas lo sort a ma conciencia
que-ls perills me-n vé advertir:

«Desconeys, me diu, la norma
dels grans Mestres que hi ha hagut;
per çò gosas donar forma
a il-lusions de joventut.

»D'impossibles meravelles
vas a reblir los teus cants,
fent cabal de faules velles
que no creuen ni-ls infants.

»En va replegas la cendra
dels morts que vols pintar víus
si no saps ni pots apendre
sos llenguatges primitíus.

»Lo Passat que ressuscitas
poch de temps sobreviurà
si per pintar-lo aprofitas
vestits de segona mà.»

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

La rahó axí m'amonesta
mes ay! sos consells no escolt,
l'amor patri (sols) contesta:
«Sus! a l'obra, estich resolt!

»Lo dupte axorca, no crea,
fè y coratge són mester;
si es poètica l'idea
també la forma ho sol ser.

»La poesía del poble
prench per llum de veritat;
no cobeig titol més noble
que glosador de ciutat.

»No cant la freda mentida
tallada en clàssichs patrons;
cerch la bellesa y la vida
de les nostres tradicions.

»Si no conech les grans obres
que de cor l'estudiant sap,
no espigol axí en llurs sobres,
ni podré escarnir-ne cap.

»De literaris contagis
fuig lo soldat de son sòu;
qui ab les crosses va dels plagis
no s'obre cap camí nòu.

»Val més perdre-s en la vía
que ab giny propri s'ha trobat
que anar céch derrera un guía
ab palafrè manllevat...

»Vull l'alat poltro selvatge
que-l frè may pogué sofrir,
y com ploma dins l'oratge
volant me-n du a son albir;

»Pêls nous camins que ardit s'obre
quan lo trebolí l'empeny
no anyor lo sossech que-s troba
en los vells fressats pêl seny.»

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Mas ¡ay! tost de ma gaubança
vanitosa l càstich sent:
la cobejada alabança
se-m torna infernal torment.

Com en díes oratjosos
pêl cel veuen batallar
hosts de núvols blanquinosos
que no-s poden aturar,

Y en les figures que forman
les boyres duytes pêls vents
ab un sol buf s'hi trasforman
los orifanys en juments;

Axí ab igual desparexen
les fantasmes que he trovat
y al anar-se-n escarnexen
lo méu dalè agoserat.

Les figures gegantines
allunyant-se en desgavell
sols me dexan munts de ruines
hont tenía un alt castell.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

¿Per què ardeix la fantasía
com foch colgat que-s consúm
si may arribarà l día
que d'est foch n'isca la llum?

¿Per què, bon Déu, m'atormentas
ab est volateig d'anhel
si-m negas ales valentes
per devallar llum del cel?

Si es l'ergull que-m vol fer creure
en l'escalf d'un foch sagrat;
si sols es ell que-m fà veure
les ombres del temps passat.

Cubresca un mar de tenebra
çò que entreveig resplandent
donant-me díes de febra
y nits de desvetlament!

Fatigat de tants desvaris
la vida del camp anyor;
cent palaus imaginaris
¿valen lo tut d'un pastor?

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

L'Ideal en và me crida,
may lo podré aconseguir;
dins ma pensa enterbolida
s'esborra al punt que l'ovir.

Se-m rebel-la l'idioma
a vestir-ne l pensament,
que al devallar a la ploma
s'esbrava, s pert, o m desment.

De mi fugen les imatges
acabades d'esguardar
com esbarts d'aucells selvatges
del infant que-ls vol caçar.

Si ab ma sageta espuntada
ne fer un, per trista sort,
tomba lluny, l'ala trencada
dins la polseguera mort,

Y al axecar-lo d'en terra,
esplomissat, plè de sanch,
no regonesch sa desferra
y-l caçayre y l'aucell planch!

Per vía no calcigada
he duyt en va l'esperit,
torn com si una llampegada
n'hagués vista en fosca nit.

Cercava nodrir ma pensa
d'ardent lluminositat
y dins mi sols trob temensa
y defora fosquedat...

Prou, donchs, folla fantasía,
massa has desfrenat mon cor!
del-liri es y no poesía
lo que m'inspira exa flor.

Tal voleteig me fatiga;
salt del poltro... a terra m llanç
cercant en la pau amiga
lo restaurador descans.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

¿Me ret al entrar en lluyta
per eix mar de confusions...?
¿abandón ab covart fuyta
la flor de mes il·lusions...?

No... l remey serà arrancar-te
y a n'açò vaig, flor jolíu!
sobre l cor tench de guardar-te
com un sagrat defensíu.

Tu seràs la meua força
per sortejar tot escull,
per reblanir y per tòrcê
la llengua a dir lo que vull.

Renovellat lo llenguatge
quan obehesca al estil
tal com per buydar l'imatge
té l courer l'argila humil,

La fornal a temps encesa
del pensament obriràs
y d'aràm fus ab prestesa
l'obra llesta dexaràs.

Com l'espurnant ona ruenta
del metall que engega l forn
corre l mol·lo y obedienta
se doblega l séu contorn;

Axí creu l'idioma nostre
sumís l'imaginació,
si-l qùe l'usa l sap, y mostra
l'escalf de l'inspiració.

Tota idea alegra o trista
sols axí surt de relléu
que axí segella l'artista
l'obra inspirada per Déu...

Oh! llavors, Mallorca mare,
cantaré tes tradicions
hont ton Passat s'hi declara
ab resplendentes visions.

Puix si la sort me desterra
de ton país benvolgut,
l'anyorança de la terra
vol doblâ l filial tribut.

L'arbre d'amor ses tres branques
de la capsada estrenyent,
les gestes que en l'oblit tanques
murmurarà eternament.

Y eternament per divisa,
per corona durà l cim
exa flor que simbolisa
l'amor santa ab que t'estím!

Vergonyosa flor garrida
de les fulles immortals
sías balsam de ma vida
sías llevor de mos mals,

Massa temps ja fà que lluyta
la meua ànima per tu,
quant més te fuig, ab més cuyta
no se quí a ta vora-m du.

Sí, agoserat m'atropella
per alcançar-te l méu fat;
¡tu ests aquella per aquella
que per mi l Cel ha creat!

Cayga donchs tot quant fà nosa
per cullir-te, gentil flor,
que guayt pura y mitg desclosa
mirallant-te dins mon cor!

Pus no atur ma cobejança...
¿no-m vé aquest dalé de Déu?
la mà ardenta ja s'hi atança,
¡brot del Cel!... ¡has d'ésser méu!!...

DEENA GLOSADA

DECEPCIÓ

DEENA GLOSADA

Lo que pensam || quens farà nostra casa
allò mateix || la destruu e l'abrasa.

AUSIAS MARCH

CORATJÓS del alt brancatge
m'arrisch a pendre l capoll...
quan totduna un crit d'ultratge
sent que-m repta com a un foll.

Retrunyen dins mes orelles
ahuchs y escarns d'aspra veu:
mir,... les imatges aquelles
se me-n reyan ab menysprèu.

En và ma vista esglayada
d'una part a l'altra gir;
m'era romasa entelada
com si m'anàs a morir.

Per tot guaytava y res veya,
dins mi meteix escoltant
los retrets que-l seny me feya;
que m'estava axí reptant:

«Ix, profà, d'est verger, dexa,
fuig d'estes flors celestials;
per cullir-ne s'ha de néxê
ab giny y pensa immortals.

»Los prohoms qui n'han cullides
alts trobadors fantasiants
foren com mostran llurs vides
de niçaga de gegants.

»La que ta mà ardida arranca
la regina es de les flors;
per alcançar-la te manca
diví alè, sobirà esforç.

» Exa enlluhernadora empresa
ton ergull ha decebut;
ni ella es per ta jovenesa,
ni es per ton temps descregut.

» La gloria més acimada
de les glories terrenals
n'es la corona enlayrada
que somías per tos mals.

» D'exa palma de victoria
te-n farías un flagell,
d'exa corona de gloria
l'argolla y scarn d'un costell.

» Esta empresa agoserada
a tu meteix te fà pôr;
en và l'has simbolisada
en les fulles d'exa flor.

» Déxa-la abans no l'espatlles
al lloch somiat hont floreix;
no es per tes dèbils espatlles
la fexuguesa d'est feix.

»No té tintes t'humil ploma
per pintar l'humanitat,
y-ls tons mancan en t'idioma
per colorir cada edat.

»Dels titans no-n resta mena:
¿qui es l'Atlant qui ara abrahón
per carregar-se a l'esquena
tota l'esfera del món?...»

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Calitjosa boyra espessa
s'ajagué demunt de mi:
no sé mon pas hont s'endressa,
palpant com l'orb fas camí.

M'environa y m'abrigalla
la foscor per tot arrèu;
tan de bò si es la mortalla
¡oh cels! que ací m tremetèu!

Badant en và les palpebres
res podía distingir,
mas dins d'aquelles tenebres
de condol oyg un suspir...

Perdut lo camí de veure,
y ab pôr d'anar endevant,
sus un roch me vaig asseure
tot consirós, esclamant:

«¡Ay mesquí del qui desperta
creyent-se en un paradís
y-s troba en afràu deserta
sedejant y malaltís!

De la flor que conreava
ni l'imatge n'existeix
fins l'hort bell que la tancava
ja per sempre-m despareix.

Cerquí pêls somnis de gloria
d'exa escala de Jacob
una pedra per memoria,
y ab ma trista llosa m trob.

Si l llum blau de l'esperança
lo roméu de veure pert,
mor de pena y d'anyorança
dins l'arena del desert.

Mesquina àliga exalada!
la terra fosca t fà dol
y tombas cada vegada,
que t'empujas dret al sol!

¡Que es trist quan les forces mancan
al arriscat peregrí
mirar-se ls avenchs que tancan
son pas a mitjàn camí.

Devant la sort que m'afolla
desapoderat me ret!...
sentint una font que brolla
vaig a morir-ne de set!...

Mon cor ab recança t dexa;
no t'he volgut profanar;
prest qui ab millor far va néxê
amunt te farà brollar.

Trobadors de més ventura
treballàu en exa dèu,
que abundants dolls d'aygua pura
sé de cert que hi trobarèu!

Benehida ma impotencia
si jo veig ans de morir
que ab més enginy y ab més ciencia
exa font fèu sobrexir.

¡Oh! anàu somnis agradosos,
volàu, formant bell esbart,
als grans poetes enginyosos
que us faràn gloria del Art!

Informada ab pensa ardida
exa font d'inspiració,
Mallorca ls darà agrahida
lo merescut galardó.

¿Que t'he fet oh Pöesía
per esser-me deslleal?
ab l'escarn ta fè m premía
l'amor meua filial?...

Sitiat y sens esperança
dins un castell de dissort
malalt d'eterna anyorança
sols tu n'eras mon conhort!

Sols tu, Bella Art, m'abastíes
l'esperit de bon conduyt;
mes comptades alegríes
les deguí a ton salconduyt.

En tu pert l'únich refugi;
metzinada m'han la font;
la mina de tot efugi
s'es trencada ab l'ultim pont!

Ja al verger no-t faré nosa;
may per may nos hi veurèm!
te mirava com esposa
y ara ni-ns escometrèm!

Ha esclatat negra tempesta
de la florida en lo fort;
tota cullita està llesta;
ben prest l'arbre serà mort.

¿Quina es la dolor que manca
per fer estatge en mon pit?...
sent la llosa que se tanca
soterrant-me l'esperit...

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

De sopte aturà mes quexes
una glopada de sanch...
Grans mercès ¡oh Mort! que-m dexes
lo pas de la tomba franch!!

ONZENA GLOSADA

ANGELUS DOMINI

ONZENA GLOSADA

Entenho tu || mils que jo no rahon.
DANT (de A. Febrer), *Inf.*, c. II, v. 36.

TROBANT-ME en exa agonía
ressonar per l'ayre sent
los tres tochs d'Ave-María
d'un monestir avinent.

Cada santa batallada
dins mon cor va resplendir,
y la negra nuvolada
començà tost a aclarir.

¡Benehit seny ab que crida
ses ovelles l'alt Pastor,
a mon pit tornas la vida
y als ulls tornas la claror!

Al bell punt que víu la torre
d'hont exía aquella veu
freturós posím a córrê
cap a la casa de Déu.

Ab la cuyta errí la vía
boyrosa del campanar...
quan sent que la mà m prenía,
a temps d'anar-me a estimbar,

Un jay de santa presencia
que humil dix: «Amable fill,
per mi vol la Providencia
deslliurar-te d'est perill.»

Tot quedant-se-m la mà estreta
romanch al mirar-lo mut;
semblava un antich profeta
resplendint de fè y virtut.

Com si fés vida hermitana,
vestía de drap burell
l'esquefida roba oldana,
ab rosaris al cinyell.

Mostrava gran penitencia
sa descolorida faç;
sos ulls deyan sa alta ciencia
y-l llibre de sota l braç.

Baix sa negra beca exían
flochs de cabells argentats,
y en sa cara ls colps hi lluían
dels màrtirs alapidats.

Bella barba, espessa y llarga
feya blanquejar son pit;
vuytanta anys de vida amarga
los vencía ab l'esperit.

Tal figura no m'es nova,
casi m sembla familiar...
¿serà que sa imatge s troba
pintada en algún altar?

—«¿Qui sóu vos prhom venerable
que-m dau consol y sossech?
parlàu que en cada vocable
celestial rosada hi bech.»

—«Car fill, esmena ta vida,
preparant-te per la mort;
esguardant lo Cel, oblida
ton mundanal desconhort.

»Si, en và, Jovencell, m'escoltes,
no puch curar ton neguit;
¿què t'he de dir que cent voltes
tu meteix no t'ho hajas dit?

»Per força t'he de desplaure,
no-n sé de legotejar:
tornarías a recaure
si-t cercava aconhortar.

»Capficat vora méu seyas
quan t'axorbava lo plor;
lo plant dolorós que feyas
mostrava altes veus ton cor.

»Si en cada edat de la vida
s'ha mester distint consell,
mal pot cloure ta ferida
la mà gelada d'un vell.

»Dels teus dols m'has dat noticia,
he guaytat dintre ton pit...
tu te causas la tristicia
que t'enfosqueix l'esperit.

»Lo qui axeca una tempesta
que espassar pot sens empaig,
si li arriba a ésser funesta
¿n'es de plànyê en son naufraig?

»Sía a la llengua nativa
o al que-s vulla la passió
sempre una amor excesiva
sol portar la decepció...»

—«Home antich, expert y sabi,
més clar que jo en mi llegíu;
trobe, donchs, en vostre llavi
si no aussili, correctíu.

»Parlàu, no m'he de defendre,
sumís escolt y callat;
no temàu que-m puga ofendre
l'aspror de la veritat.

»Los consells de vostra ciencia
rebré ab gran veneració,
segur que dins ma conciencia
vos he de dar la rahó.

»L'amor a la nostra parla
m'ha estat una bena als ulls;
malavejant deslliurar-la
com nau que-s pert entre esculls,

»N'he replegat ses estelles
per compondre ls desperfets,
y he pres, cech, per raigs d'estrelles
les clarors de fochs follets.

»Los somnis de l'anyorança
desxondint-ne l'ambició
l'ardor de la cobejança
confonch ab l'inspiració.

»L'arbre no muda de fruyta
ni l'home de natural;
per çò l seny en esta lluyta
m'ha fet sempre de fiscal...»

—«Ni l fiscal som que t'acusa
ni ésser puch ton defensor,
tot conexent que t'escusa
l'ardencia del patri-amor.

»Donar als pensaments forma
tasca n'es de mal acert,
y més pêl jove sens norma
que usa un llenguatge que-s pert.

»Inspirat en les rondalles
d'infant, te ve l dupte trist
si estels són o fochs de falles
les llumenetes que has vist.

»La literaria esperança
que-ns fal·leix l'ergull commòu;
mas no-n cal tenir recança,
sota l cel no hi ha res nou.

»Les rondalles que has triades
com a mes originals
en totes les encontrades
les trobaràs casi iguals.

»Compatesch ta jovenesa,
sé l bell mòvil que t'empeny
a cobejar la promesa
que t féu la patria y no ateny.

»Mas la Patria que-ns demana
virtut ferma y gran amor,
no té la presunció vana
d'instar a cap trobador.

»Restaurar la llengua nostra
no es obra del cant tan sols:
sos bells llibres antichs mostra
primer si enaltir-la vols.

»May se pert cap noble exemple:
si incapàs ets de construir...
porta humil pedres a eix temple
per que altri l puga bastir.

»Me diràs que l'energía
se pert en l'adversitat;
que dissort n'es malaltía
que enflaqueix la voluntat;

»Que fà créxer la fatiga
remar contra la corrent,
sens ohir cap veu amiga
l'hora del defalliment;

»Cert! Mas lo qui-s dexa abatre
per la dissort y l'enuig,
lo qui s ret sense combatre,
de la gloria covart fuig.

»La corona de la gloria
premi es just, no es pas un dó;
qui no arriba a la victoria
no té dret al galardó.

»La fè ardent no se aclapara
per mal camí que trepig,
l'esdevenidor prepara
fins que alcança son desig.

»En mon temps de menys gaubança
no-ns descoretjava rê;
teníam més esperança
perque teníam més fè.

»Te acoquinan los obstacles
de l'obra que has somiat,
y-l treball que fà miracles
per somiar tens oblidat!

»Afollas per negligencia
lo que l'enginy concebeix,
l'obra de l'intel-ligencia
si no s'escríu no existeix.

»Lo qui concep y no infanta
no dexarà cap recort;
trist poeta es qui sols canta
de tart en tart sa dissort.

»Guaytas dins les pedres vives
les imatges que vols fer
y tens les mans inactives
per l'escalaborn primer!

»Si estimas ab vehemencia
¿com descuydas lo que vols?
creus que t'han dat l'existencia
per fantasiar tan sols?

»Ajopir-se a la peresa
de folls somnis, es senyal
que manca per l'obra empresa
l'escalf del foch divinal.

»Alt enginy es la poesía,
no del-liri y dessossech:
fuig la folla fantasía
que ab son continu llampech,

»Enlluherna y no il-lumina...
l'art requir cor y juhí;
en cada obra que imagina
estampa un segell diví.

»Al ver poeta no li basta
la fè viva y lo cor net
si no encén sa ànima casta
l'amor pur a lo perfet.

»Ni acosta sa mà a la lira
si no sent l'inspiració
que les fites enretira
de nostra limitació.

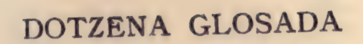
»Que si es fàcil la riquesa
pomposa d'un fals dictat
no la noble senzillesa
filla de la veritat.

»Los pöetes són missatges
que-l cel tramet en est lloch
per enardir los coratges
dels feèls com llengues de foch.

»En la vera poètica obra
l'inspiració vé de Déu;
Ell dicta y l'elet manobra
missatger se torna séu.

»Si calla l sobirà Mestre
¡ay del pobre trobador!
per sabi que sía y destre
romàn un trist rimador.

»Defuig donchs la vanagloria
girant al cel ton esguart;
qui de Déu cerca la gloria
troba la gloria del Art.»

DOTZENA GLOSADA

LA CORONA DEL ROSER

DOTZENA GLOSADA

Muyra l delit || muyra la cobejança,
Muyren los plers || qui maten lesperit;
Visca l treball || qui aporta confiança,
Visquen dolors || qui donen esperança
Que serà l'hom || ab Jesuchrist unit.

Mossén Bernat Estrus

S'acabava l'hora-baxa,
y-l cel feya sentiment
d'esborrar sa última faxa
moradenca de Ponent.

Com derrer badall del día
la celistia va morir,
quan abdós de companyía
entravam al monestir.

L'ayguabeneyta vaig rebre
de mà del inspirat vell,
restant cubert de tenebra
al tancar-se l'escancell.

D'aquest temple fosch l'historia
m'era una trista lliçó
per refrescar la memoria
de la meua decepció.

Ni una llantia moridora
cremava devant l'altar,
ni-ls finestrals part defora
trobavan claror que entrar.

L'espessedat de la fosca
ajuda a pensar en Déu;
l'escur vel que-ls ulls enllosca
l'esperit l'alça, y-l cor creu.

Prop la pica-beneytera
romanguí sens dar un pas,
estant-me espera que espera
que l pros company me guiàs...

Setze anys fà que encara eix temple,
brodat de gòtichs primors,
era gloria, llum y exemple
dels populars frà-menors.

Ara un Custos solitari
devalla a boca de nit
y ensemps resan lo rosari
uns quants vells del circuit.

Deslliure per un miracle
fon del salvatge enderroch,
restant buyt lo tabernacle...
mas ¿per què tals crims evoch?

Los trets de l'Ave-María
d'altres millors n'ha despert,
quan aquí a delir venía
l'amarch desengany sofert.

La decepció, que costa
plor de sanch al cor malalt,
un avís ha estat aposta
perque ls ulls axech a lo alt.

L'ardent amor literari
per nostre parlar matern
ha arribat fins lo desvari
de fer-me oblidar lo etern.

Ab l'intrument del llenguatge
volía mon nom gravar
en l'arena d'una platge
que bat sempre grossa mar.

D'exa ergullosa fal-lera
l'impotencia me-n despert;
la Mort trista que m'espera
me fà veure l temps que hi pert.

Donant ales al del-liri
foll de l'imaginació
n'he comportat lo martiri
sens fruir l'inspiració.

Per visions imaginaries
que han burlat lo méu dalè,
oblidí santes pregaries,
la poesía de la fè.

Bon Déu! calma ab ta bellesa
les lluytes del esperit;
fêm guaytar la pregonesa
del téu ésser infinit!

De la vera poesía
Tu sol n'est lo doll fontal;
l'ergullosa fantasía
cerca en va millor ideal.

Penedit de lo méu erre
torn humil al remat feél
per viure un'hora en la terra
no vull oblidar-ne l cel!...

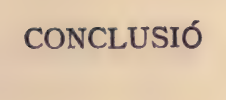
Angel pur de viva flama,
missatger del alt Amor,
amich del qui-l creu y l'ama,
diví estel del trobador.

Lo motíu regonesch ara
que t'allunyava de mi,
que-t feya girar la cara
al esguardar dins mon sí.

Demunt méu volatejavas
sens voler-hi devallar;
al mirar me te-n tornavas
mut, sens gosar-me abraçar.

Com havías de baxar-hi
si l'alberch te feya pôr!
tu has mester digne sagrari
per sojornar dins un cor!...

Del méu, ja tota esperança
mundanal ne desarrel
no hi vull cap més anyorança
que l'anyorança del Cel.

CONCLUSIÓ

CONCLUSIÓ

Al acabar de compendre
la causa del desengany...
la llantia varen encendre,
y a sa llum cerquí l company.

Començaren la corona:
m'encaminí vers l'altar,
y persona per persona
sens trobar-lo vaig mirar.

Al escón me n'aní a seure
de la capella tot trist,
tant perque així l pogués veure
com per millor ésser vist.

¿Sense dir-me una paraula
haurà exit est sant baró?...
Alcí ls ulls al gran retaule
de la pura Concepció,

Y en la metexa pintura
feta de famós pinzell
veig destacar la figura
venerable del bon velll...

¡Déu méu, só un trist visionari!
¿hont trobar-te, oh veritat?
Sufría un novell desvari
al creure-m més deslliurat...

Devant per devant tenía
l'apòstol de Jesucrist,
l'inspirada fesomía
del prom que creya haver vist!

Allà està fent homenatge
a la Verge qui l'acull;
aquella es l'antiga imatge
del Sant Mestre Ramón Llull.

APENDIX

NOTA

Poch després de concedit lo premi al anterior poema, rebé mon Pare (q. a. c. s.) algunes lletres de lletrats mallorquins amichs seus, que li parlavan del efecte que los hi causà sa lectura; d'entre elles he escullit les dues que seguexen de D. Joseph M.ª Quadrado y de M. Costa y Llobera.

Lo nom prou conegut d'abdós meritíssims escriptors, l'ultim viu encar per sort de les lletres catalanes, m'escusa de explicar lo motiu de publicar-les y crech que lo benèvol llegidor veurà, ab gust que les haja incloses en aquest llibre.

A. A.

Palma, 31 de octubre de 1881

SR. D. MARIANO AGUILÓ

Estimadísimo amigo: Algo he supuesto y algo he traslucido de la impaciencia con que aguarda usted carta mía, lo cual me lisonjea demasiado, y hubiera sido indigno abusar de esta expectación prolongándola adrede y coqueteando con mi silencio. No ignora usted seguramente la viva al par que profunda impresión que produjo en mí la primera lectura de su poema después de publicado ya el fallo del jurado: á nadie quise fiar la elección de los pasajes que habían de leerse en sesión pública, estrofa por estrofa, y si los hizo brillar dignamente la voz y entonación de Mateo Obrador, creo que el escogedor no anduvo desgraciado. La presidencia del acto, que bien sin pensarlo recayó en mí

á última hora, y que me puso en el *duro* trance (¡heroico vencimiento!) de alargar el premio á mi *mortal enemigo* después de tragar las glorias del *horrible* idioma, me comprometía también á decir dos palabras, y aunque con el desgarbo que suelo, las hubiera dicho, á no cortármelas la impaciencia de la música y del público; hubiera dicho... que era el más bello don que podía hacer á su patria un ilustre hijo ausente, que enaltecía por sí solo nuestro primer ensayo de certamen; que era la obra viril de su ingenio, que con la *Cançó del pros Bernat* y la *Atlàntida* constituía la magnífica trilogía del Renacimiento, y... qué sé yo: todo por supuesto en castellano, advirtiendo que no está bien que las lenguas se alaben á sí mismas. Extinguidas apenas las últimas luces del famoso Real, me sustraje modestamente tan luego como pude á los Vistos Buenos de las cuentas y á los vistos malos de la prensa encarnizada contra la pobre Junta; y en Soller donde pasó un mes mi familia, y luego estos últimos días en Felanitx, viajando con su precioso manuscrito, recogí impresiones y juicios de toda clase de oyentes, favorables todos y muchos entusiastas, y lo que más le satisfará á usted, notando en ellos poca extrañeza del idioma y desconocimiento de pocas palabras. Esta consulta interesante me pareció que bien

valía la demora de algunas semanas en escribirle, toda vez que no lo había hecho á raíz del acontecimiento, aviniéndose mal por otra parte con una larga epístola, tal como la meditaba, mis frecuentes idas y venidas y los dolores del parto que ya me acosaban, y que han dado por resulta el alumbramiento de un segundo robusto tomo de mi continuación de Bossuet: hoy mando los índices y el prólogo, y dentro de poco, si Brusi no retarda el sacarlo de pila, pondré un criado más á disposición de usted.

Antes de entrar plenamente en materia, no será fuera del caso para satisfacer la natural curiosidad de usted y marcár á la vez mis predilecciones, indicarle una por una las estrofas que en público se leyeron, pues así como van numeradas en la copia, supongo las tendrá asimismo en el borrador. De la II glosada lo fueron desde la 7 hasta la 15 inclusive; la III toda menos la 23, 26, 27 y 28; de la IV desde la 4 á la 9, desde la 13 á la 18, la 22 que es tal vez la más valiente del poema, y la invocación entera menos la 33, 34, 35 y 36, advirtiendo que en la supresión de las que me parecieron más repetidas ó menos nuevas, dada la necesidad de tenerlas casi que contar (y aun así resultaron 66), no tuve más objeto que coger más extenso cuadro dentro del marco. Para la lectura que se

hizo á la noche en el teatro había yo destinado las dos últimas glosadas con algunas cuartetas de la X, reduciéndolas del modo que en el primer fragmento, á fin de presentar al público, que era en parte el mismo en ambas funciones, un panorama distinto y variar el objeto de los aplausos: por la tarde se lo hice ensayar á Obrador, pero éste vaciló, opuso reparos, y prefirió á última hora muy contra mi parecer repetir la lectura de la mañana cuyo éxito tenía ya asegurado.

Vamos al poema: son *fuegos fatuos* que abrasan y que pueden convertirse en astros fijos. Interesa y suspende, á pesar de ser eminentemente sugestivo, á menos que no se tome por protagonista de la misma *parla*, Dulcinea á quien ha sabido usted esta vez hacer respetar y amar hasta de los socarrones Panzas y descreídos yangüeses. Es un torrente de vindicaciones y de confesiones, de flechas disparadas y recibidas, no de arco ajeno, sino del *yo no yo*, como diría un krausista, ó del otro *yo* que sindica nuestros íntimos actos y jüicios. Será presunción mía, pero me figuro que más de una vez me habrá tenido usted presente en sus cargos y descargos, ya hablando conmigo, ya imaginándose escucharme, no de un cabo á otro se entiende, porque inculpaciones hay que usted es incapaz

de dirigirme no menos que de atribuírmelas. Algunas me honrarían demasiado, pues son dignas de Llull en cuya boca las pone usted (XI glosada): quien sabe así salir de sí mismo y dualizarse, no necesita ciertamente de extrínseco consejero; y dudo que en ningún idioma se hayan dado á poetas y artistas avisos y máximas de estética tan trascendental. En la parte filológica ó lingüística nunca hemos estado menos distantes: no sé quién habrá convertido á quién, pero en ninguna de sus composiciones me había parecido tan razonado como en esta el uso de los arcaísmos, abundando en este dictamen Muntaner y hasta Tomás, y quizá no pasarían de media docena los vocablos que yo enmendase. Diríase que el poeta arrastra en pos de sí al filólogo, sin permitirle entretenerse en coger del suelo flores ó conchitas; en las imágenes observo más sobriedad y más variedad que de costumbre, y sobre todo en los sentimientos energía y elevación hermanadas con la ternura, cuya espontaneidad va muy por cima del convencionalismo y rutina de la escuela. ¿Qué patria no tendrá orgullo de ser así amada, aunque fuera menos ilustre el hijo?

Ahora una pregunta: prescindiendo de los fondos residuos ó no de las malhadadas ferias, trátase de imprimir las poesías premiadas y la

memoria del certamen; ¿se contenta usted con la gloria que le asegura la obra de por sí tal como se presentó, ó aspira usted á la perfección del arte corrigiéndola y limándola? ¿Se decide usted á hacerlo, y hacerlo dentro de tiempo oportuno? Daré mi dictamen antes que usted me lo pida: el poema adolece de grandes repeticiones, no solamente en sus detalles, sino en su plan constitutivo, y éstas conviene que desaparezcan. En los cuatro primeros cantos se desenvuelve bastante la lucha de ardimiento y desmayo que alternativamente impele y retrae; en los dos últimos se desenlaza admirablemente; la dificultad está en los seis intermedios. Lo que en mi concepto embrolla la acción son las continuas referencias al *malenat llegendari,* no publicado, no escrito ni apenas concebido, y las alusiones al paje de Llull, á sus travesuras en la corte, á su encantamiento en las cuevas de Artá, á los amores y revelaciones del hada, al retiro de aquél en Miramar, etc. ¿Qué lector podrá adivinar todo esto apenas esbozado, ni qué interés ha de inspirarle? Creo que debe usted prescindir de proyectos anteriores, sea cual fuere su mérito y novedad, y buscar nuevo orden y lazo entre los tres grandiosos puntos ó temas en que se ha fijado usted, dando como es natural la prioridad á las Cuevas, y siguiendo

por la Almudaina y por Miramar. A partir desde la estrofa 14 canto V:

> Mes lluny estanys d'aygues pures
> fent espills d'atzur y argent
> reflectan vives figures
> que ha engendrat el pensament,

ante uno de estos estanques que nada refleja á manera de lienzo en blanco, invocaría la facultad creadora de imprimir algo á mi vez, fantástico ó histórico, y ahí encaja bien la intervención del Tiempo y toda la tirada de las doce estrofas con que empieza el canto VI: de aquí á las cuevas el tránsito no me parece difícil. Este VII canto ofrece tres partes bien diversas: la primera hasta la estrofa 23 es un sublime cuadro dantesco, que me entusiasmó tal vez más que otro pasaje alguno, y que con intención profundísima traza los primitivos y los penúltimos tiempos de la historia de Mallorca y la repugnancia y las dificultades que se oponen á tratarla, ¡lástima de sentina tan bella y grandiosa!, la segunda (de estrofa 24 á 40) presenta magníficos rasgos é importantes problemas, y acaso convendría anteponerla á la otra, de la tercera (estrofa 41 hasta el fin) haría caso omiso, porque de Hadas y ángeles caídos á medias *ja*

n'estam tips. Tampoco costaría mucho trasladarse desde el inmundo caos en busca de época mejor á las glorias de la Almudaina, y acomodar allí todo el pasaje del canto VI (estrofa 14 hasta 45), y quizá añadir algo de sus fiestas en reemplazo de lo que se suprima relativo al paje y á las lecturas de su amo y á las murmuraciones del auditorio; lo mismo digo de Miramar, donde puede esplayarse más lo que á Llull concierne, aunque con cierta sobriedad por no quitar efecto á su aparición en el desenlace, conservando por supuesto las estrofas del canto VIII desde la 21 adelante. En la IX y X glosada es donde se notan más las repeticiones de dichas alternativas, que no excusa la variedad de imágenes y símiles con que se expresan; y aprovechando en lugar oportuno el de la fundición explanado en las coplas 44 á 47 de la IX, resumiría en un breve canto la lucha, no en quejumbrosas frases, sino en el acto de coger la misteriosa flor en el borde de un precipicio y caer en éste por efecto del vértigo: el volver en sí al sonido de la campana y salir con ayuda del santo, todo hasta el fin se presenta ya llano y expedito.

Hasta hoy 4 de noviembre no me ha permitido la solemnidad de estos días terminar la presente carta, que de no haber podido marchar el

martes ya no se irá hasta mañana para llegar el lunes á manos de usted; dispénsele usted lo tardía, lo difusa, lo pedagógica, y todo aquello de que adolezca, en medio de ser el producto sincero de la admiración y cariño de su invariable

José María Quadrado

Mil recuerdos á la familia y á los comunes amigos. Que vea algo de su memoria de usted á nuestro Piferrer.

Pollensa, novembre de 1881

SR. D. MARIÁN AGUILÓ Y FUSTER

Respetable amich y mestre benvolgut: Tramesa pêl millor conducte que podía vostè trobar, rebí la seua abraçada y, juntament ab ella, l'encàrrech de dir-li quatre mots sobre-l seu poema lírich. Des de que n'havía sentits alguns fragments (los llegits per n'Obrador en lo Certàmen de Palma) havía presa l'espontànea resolució de donar-n'hi l'enhorabona; però com al intentar escriure-li me trobava que no conexía prou l'obra de que havía de parlar, m'he vist precisat a guardar silenci, fins que havent trobat un d'aquests díes a Palma l'amich Forteza, tengué aquest la bondat de dexar-me los *Fochs follets*. Aquell vespre no vaig poder llegir fins a les onze y mitja; però tampoch me vaig poder

adormir que no hagués acabat lo poema! L'endemà vaig haver de tornar lo manuscrit a n'en Forteza, dolent-me de no haver tengut temps de copiar les dues darreres glosades; y me-n venguí a Pollensa cercant dins la memoria lo ressò d'aquells altíssims consells que Ramón Llull vos donà.

Tal es l'impressió que m'ha feta lo poema, digne del que ja fa estona tench pêl primer poeta de Mallorca. Ara, ja que vostè m'ho comana, li hauré de retreure alguns defectes, perque m'estim més passar per *agoserat* que per *llegoter*. Abans de tot una pregunta: ¿què significa lo patge de Ramón Llull que passa per dins lo poema? No li veig motiu d'esser dins l'obra, tal com està, ni-m sembla propi per accions episòdiques una composició de caràcter tan subjectíu, com diuen ara. — La cova d'Artà me sembla massa temple per esser clavaguera, y la *Fada dels Avenchs* no-m sab fer pôr. Per lo demés, no voldría destruhir la glosada de la cova: hi ha cops de cinzell vigorosos y magistrals. — En la part eròtica del poema, me sembla trobar-hi cert sentimentalisme de convenció: no hi sent palpitar la passió humana, y-m sembla estrany que lo poeta romanga hores com a mort sols perque sa estimada en somnis no li ha tornat resposta. — Tal vegada dich axò perque may m'he vist

enamorat... — També crech poder notar repeticions de concepte en lo cos del poema; y aquesta falta en malts poetes sería perdonable, però no ho es en qui tan substanciós y abundant de pensaments es estat sempre. En la versificació (pot ser efecte del meu poch conexement de la llengua) hi trob algunes diptongacions violentes, com per exemple la del vers: *En la vera poètica obra.* — L'italià y-l castellà que diptongan ab més força crech que no admetrían algunes de les diptongacions que he trobades en lo poema. En lo llenguatge me sembla veure-hi alguna gala d'arcaisme. No es que m'haja declarat partidari dels dialectes vulgars: accept y voldría retornar les paraules y formes més pures y llegítimes però ab una limitació: la de no fer-me ininteligible. ¿Per què usar la forma *ops m'es*, per exemple, si se pot expressar la metexa idea ab altra forma més clara, sense castellanisar? Dins les dotze glosades hi ha un tresor riquíssim de llenguatge que pot passar a ser moneda corrent; però entre mitg hi ha qualque peça que sería refuhada a no ser en la col·lecció d'un numismàtich.

Alabat sía Déu! Ja he sortit de la enutjosa tasca de cercar defectes dins tantíssima bellesa, de treure unes busques de dins un sach de diamants. Pot ser molt bé que, pensant triar bus-

ques, he tirat algunes perles. Dispensi lo meu doctorejar.

Lo que més m'ha admirat en los *Fochs follets* es sens dupte l'estil: quina manera tan original, tan valenta y gràfica de dir les coses! Allà no s'hi veuen les formes de cap escola; allà no s'hi troba cap d'aquests llochs retòrichs tan explotats; allà no s'hi sent cap eco de veu estranya. Sembla que-l poeta s'ha oblidat de tota influencia literaria pera ésser únicament ell.. Bé es veritat que l'autor de l'*Esperança* es dels poquíssims que poden avuy en día bravejar de individualitat poètica. — Troços hi ha de tanta *plasticitat*, de tan valenta y ben trobada forma, que-m fan l'efecte d'aquestes esculptures perfectes en les quals s'hi veu lo cop segur d'una mà que no necessita los repuliments de la llima. — Entre altres, me recorda, per exemple d'axò, aquell troç que parla dels *foners*. En lo verger dels poetes hi ha una originalitat de formes en presentar ressabis mitològichs que retira a la fesomía especialíssima dels tapissos flamenchs. No sé si dich lo que vull expressar... Però ahont brilla soberanament l'artista y al meteix temps lo poeta (en la significació més alta de la paraula) es en les dues glosades finals. Quanta elevació de conceptes! quína senzillesa més noble! quína sobrietat! Vertaderament les estrofes de

la onzena glosada poden estar en boca de Ramón Llull ja glorificat en lo cel. — De vostè podrían dir, com s'ha dit de Manzoni, que es lo gran clàssich dels romàntichs. — Lo pensament, corona de tan alta compossició, es y havía de ser del cel. A més de noble y bellíssim, es consolador y edificant veure l'ascetisme cristià coronar per mà de Ramón Llull lo front d'un poeta que profanarían les corones de paperayna tan solicitades al present.

S'ha fet hora-baxa y trob que ja-m basta de posar desbarats. Tancaré aquesta carta incloguent-hi una fotografía meua, perque retiri un altra que-n té y no m'assembla gayre: si té a bé enviar-me-n una de seua la hi agrahiría molt. — Tothòm de casa, y l'oncle sobretot, lo comanan ferm. Saludi en nom meu, si es servit, sa bona familia. Rebia finalment la més coral enhorabona y-l més respectuós afecte de son mal dexeble y bon amich

Miquel Costa y Llobera

INDEX

ORDONA LO PRESET
PROVEHEIX AL
ESDEVENIDOR
GENERALO PASSAT
No guardes a quants
plaus mas a quals

ORDONA LO PRESET
PROVEHEIX AL ESDEVENIDOR
REMEBRA LO PASSAT
NO GUARDES A QUANT
PLAU MAS A QUALS

LIBROS